

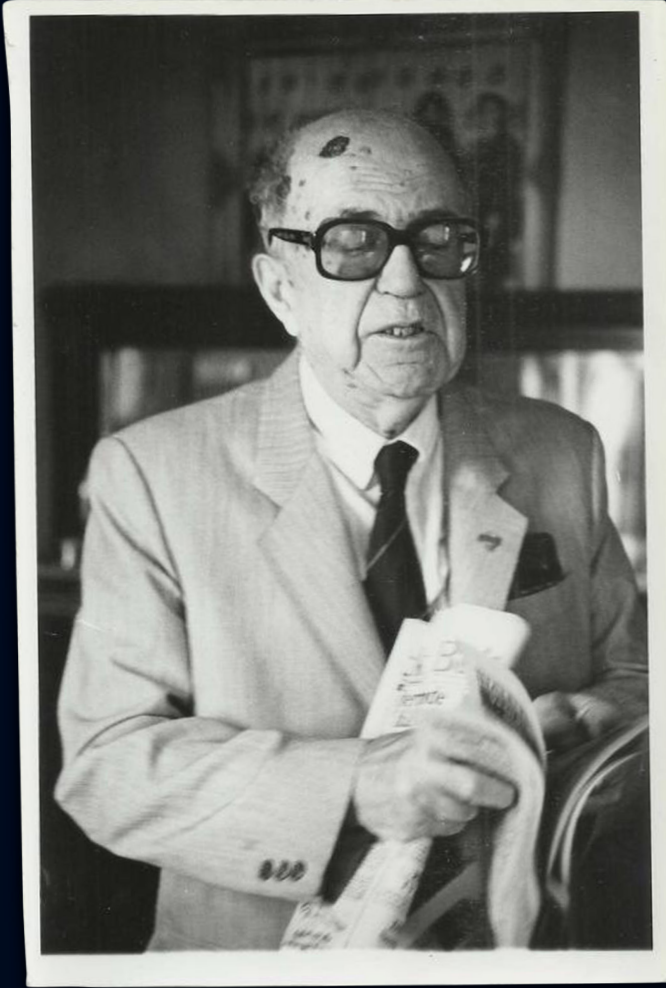
Şehrin Hafızası

Yeniğün GAZETESİ'NİN
ÜCRETSİZ KÜLTÜR-SANAT İLAVESİDİR

CİLT: 8 • SAYI: 6

HAZIRLAYANLAR: SADIK GÖKCE - ANUŞ GÖKCE

4 ŞUBAT 2026 ÇARŞAMBA

ÖLÜMÜNÜN 20. YILI ANISINA
CEMAL KUTAY

CEMAL KUTAY

ANUŞ
GÖKCE

Merhaba sevgili okurlarım;
Dergimizin bu sayısında sizlere 5 Şubat 2006'da vefat etmiş olan Konyalı bir yazar ve şairi, Türk tarihine ve kültürüne 187 eser kazandırmış olan, gençliği Atatürk'ün yakınında geçmiş, Atatürk hayranı Cemal Kutay'ı tanıtmaya çalışacağım. Ana kaynağım, torunu Özlem Kuyuş'un kaleme aldığı "Dedem Tarihçi Yazar Cemal Kutay" adlı eseridir.

Hayatı

Cemal Kutay, 27 Eylül 1907 yılında Mera'n'da doğdu. Babası Konya İstinaf Mahkemesi Reisi Tahir Bey, annesi ise Süreyya Hanım'dır.

Cemal 3 yaşında Mevlevilikle tanışır. İnsanlara Sevgi ve hoşgörüyle yaklaşmanın yolunu benimser. Hayatı boyunca Hz. Mevlana'nın şu düsturlarını hayatının gayesi haline getirir:

Cömertlik ve yardım etmede akarsu gibi ol. / Şefkat ve merhamette güneş gibi ol.

Başkalarının kusurunu örtmede gece gibi ol. / Hiddet ve asabiyette ölü gibi ol.

Tevazu ve alçakgönüllülükte toprak gibi ol. / Hoşgörülükte deniz gibi ol

Ya olduğun gibi görün ya görüldüğün gibi ol.

13 yaşında babasını kaybedince ekonomik olarak zor durumda kaldı. İdadîyi zar zor tamamlayabilmiştir. Evin tek erkek evladı olduğu için beş kardeşi ve annesinin bakımı küçük yaşta omuzlarına yüklenmiş ve Babalık gazetesinde çalışmaya başlamıştır. (Kuyuş, s.17 vd.)

İş aramak için 1928'de Ankara'ya giden Cemal Kutay, Milli Mücadele yıllarında basın organı olan Hakimiyet-i Milliye gazetesinde çalışmaya başladı.

Bu dönemde gazetenin yazarları Falih Rıfkı Atay ile Ahmet Emin Yalman, Hüseyin Cahit Yalçın, Eski Ankara Müftüsü Esat Sezai Sümbüllük, Mehmet Akif'in damadı Ömer Rıza

Doğrul, Ahmet Hamdi Akseki ile tanışarak onların büyük desteğini aldı.

1939'a kadar Hakimiyeti Milliye gazetesinde çalışan Cemal Kutay, işten çıkarılınca Konya'ya döndü ve Yeni Anadolu isimli Anadolu'da ilk kez sekiz sayfa ve renkli başlıklı bir gazete çıkardı. Kutay daha sonra İstanbul'a giderek Celal Bayar'ın büyük oğlu Refii Bayar'la Güneş Matbaayı kurarak "Halk" isimli bir gazete çıkardı. İki yıl sonra başarılı olmayan bu gazeteyi kapatarak 1944-1951 yılları arasında "Millet ve Halka Doğru" dergilerini çıkardı.

1944 yılında Yugoslavya göçmenlerinden Niğde'ye yerleşmiş olan Kamil ve Nezahat çiftinin kızları Melahat hanımla evlendi. Bu evlilikten beş çocukları dünyaya geldi.

Selçuklu'dan Osmanlıya adındaki biyografi kitabını tamamlayıp 1935'te yayınlayan Cemal Kutay, 80 bin adrese açık mektup yazarak büyük bir proje başlattı. Yazdığı 183 kitapla belki dünya rekorunun da sahibi olan Kutay, eseri tamamlandığında 12 bin sayfa ve 21 cilt olan ve fasiküller halinde yayınlanan "Türkiye İstiklal ve Hürriyet" ansiklopedisi yayınlandı.

Sonraki yıllarda Konya'daki Babalık'ta başlayan ve Hakimiyet-i Milliye ile devam eden basın hayatını Tan, Tanin ile Son Telgraf gazetelerinde devam ettirdi.

Cemal Kutay, Son Posta'da "İttihat ve Terakki Nasıl Çıktı, Nasıl Kuruldu, Nasıl Ayrıldı?" başlığıyla sekiz yüz yedi gün yayımladığı tefrika ile de bu alanda bir rekorun sahibi oldu. Hür Anadolu ve Sedat Simavi'nin sahibi olduğu Yedigün de çalıştığı diğer basın kuruluşları oldu.

İÇİNDEKİLER

•CEMAL KUTAY
ANUŞ GÖKCE

•SEÇMELİ OKUMA
PROF. DR. FİRDEVS GÜNEŞ

•HALKEVLERİNİN KURULUŞ YILDÖNÜMÜ MÜNASEBETİYLE:
KONYA HALKEVİNİN MÜZİK ÇALIŞMALARI (1)
MUSTAFA ÖZCAN

Hakimiyet-i Milliye’de istihbarat şefliği ve fıkra yazarlığı yapan Cemal Kutay, Konya’da Yeni Anadolu gazetesini ve Zaman dergisini, İstanbul’da Halk gazetesini, Millet dergisini çıkardı.

Cemal Kutay, pek çok gazete ve dergide, özellikle tarihi konularda yazılar yazdı. Aktif gazeteciliği en son Tercüman’da yaptığı çalışmalarla noktalandı.

Cemal Kalyoncu’nun hakkında “2001 itibarıyla yazdığı 183 kitapla belki bir dünya rekorunun da sahibi” dediği Cemal Kutay, 5 Şubat 2006’da İstanbul’da hayatını kaybetti. Kutay’ın cenazesi Karacaahmet Mezarlığı’nda toprağa verildi. (Aparı, Saadet Firdevs. “Basında Cemal Kutay”, Anadolu Ajansı, 2021)

Gazeteci kimliği ve 200’ün üzerinde kitapla gençlerimize tarihimizi sevdiren, tarihçi olmamasına rağmen Osmanlı Devleti’nin son dönemi ile Cumhuriyet Dönemine tanıklık eden Cemal Kutay’a 23. 09. 1999 yılında Süleyman Demirel Üniversitesi Senatosu tarafından fahri doktora unvanı verilmiştir. (<https://fahridoktora.sduedu.tr/cemal-kutay>)

Eserleri

Tarihi eserler:

1) Selçukludan Osmanlıya (1935), 2) Türkiye İstiklal ve Hürriyet Mücadeleleri Tarihi (1952-1957), 3) Üç Devirde, İrfan ve Vicedanının Hasreti Millet ve Devletini Arayan Adam: Mehmet Şeref Aykut [1874-1939], 4) Osmanlı’dan Cumhuriyet’e Son Yüzyılda Bir İnsanımız: Hamidiye Kahramanı Millî Mücadele Zafer Devri Başbakanı Hüseyin Rauf Orbay [1881-1964] Hayat Hatıraları [618+683+828+799+691 sayfalık ayrı kapaklar içinde 5 cilt, yüzlerce fotoğraf ile], 5) Etniki Eterya’dan Günümüze Ege’nin Türk Kalma Savaşı (1. cilt, 1980; 2.cilt: Ege’nin Kurtuluşu, 1981), 6) Türk-Alman Tarihi Kader Bağı Türkisch Deutsche Geschichte Das Gemeinsame Srhirksal (gravür ve belgelerle büyük boy, 1986), 7) Kurtuluşun Ve Cumhuriyet’in Manevi Mimarları (1973); 8) Yüz Kırk Üç Yılın Perde Arkası Anayasa Kavgası ve Nasıl Bir Anayasa (1982), 9) Üç Devirden Hakikatler (3 cilt), 10) Üç Devirde Bir Adam- Ali Fethi Okyar’ın Hayat ve Hatıraları 1880-1943 (1980), 11) Türk Millî Mücadelesinde Amerika (1979), 12) Sam Amca’ya Mektup Var (1955), 13) Çerkez Etem Dosyası (1995), 14) Atatürk Devri Ekonomisi: Celal Bayar (4 cilt), 15) Bir Türk’ün Biyografisi: Celal Bayar (1949), 16) Bilinmeyen Tarihimiz (4 cilt, 1974-1975), 17) Örtülü Tarihimiz (1975),

18) Sisli Tarihimiz (2 cilt, 1976-1977), 19) Tarih Konuşuyor I (1-8 Cilt, Mustafa Nurettin Peker’le, 1964-1968); 20) Tarih Konuşuyor II (12 cilt, 1962-1968; 21) Anavatanda Son Beş Osmanlı Türkü: 1962, 22) II. Dünya Harbi’nde Teşkilatı Mahsusa ve Hayber’de Bir Türk Genci: 1962, 23) Viyana Kapılarından Dönüş ve Osman Ağa’nın Çilesi: 1962, 24) 1913’te Garbı Trakya’da İlk Türk Cumhuriyeti: 1962, 25) II. Dünya Harbi’nde Belgrad’ı Kurtaran Türk: 1963, 26) Trablusgarp’ta Bir Avuç Kahraman: 1963, 27) Necid Çöllerinde Mehmet Akif: 1963, 28) Millî Mücadele’de Öncekiler ve Sonrakiler: 1963, 29) Siyasi Mahkumlar Adası Malta: 1963, 30) Prens Sabahattin Bey, 31) Sultan II. Abdülhamit, İttihat ve Terakki: 1964, 32) Üç Paşalar Kavgası: 1964, 33) Lawrens’a Karşı Kuşçubaşı: 1965, 34) Tarih Sohbetleri (9 Kitap, 1966-1968),

Cemal Kutay Kitaplığı ve Tarihsevenler Kütübü (1977’de iki yakın dostu ısrarla aranan kitaplarından bir bölümünü bu başlık altında yayımladılar: 1- 31 Mart İhtilalinde Sultan Hamit, 2- Müslüman Kardeşler Hareketi, 3- Şehit Tacidarlar, 4-5- İstiklal Savaşı’nın Maneviyat Ordusu - 2 Cilt, 6- Avrupa’da Sultan Aziz, 7- Üç Paşalar Kavgası, 8- Necid Çöllerinde Mehmet Akif, 9- Siyasal Sürgünler Adası Malta, 10- Belgrad’ı Kurtaran Türk, 11- Trablusgarp’ta Bir Avuç Kahraman, 12- Lawrens’a Karşı Kuşçubaşı), 35) Sohbetler (16 Kitap, 1968-1970), 36) Dünümüz Bugünümüz Yarınımız Üzerinde Sohbetler, 37) Geçmişten Günümüze Türk Kitaplığı (6 Kitap; Rifat Paşa’nın Ahlak Dünyası, Beklenen Adam, Avrupa’da Sultan Aziz, Sahte Derviş, Nelere Gülerlerdi, Tarihte Türkler Araplar Hilafet Meselesi, 1971-1972), 38) Hükümetleri İçinde Ahlak İçin Mücadele Cumhuriyet Devresinde Su-iistimaller Divan-ı Aliler [Yüce Divan] Meclis Tahkikatı (1984), 39) Türkiye İstiklal Ve Hürriyet Mücadeleleri Tarihi (20 cilt, 1957-1962), 40) Türk Nedir, Ne Değildir? Osmanlı Nedir, Ne Değildir? (Resimler ve Gravürler ile, 1986), 41) Üç Devirde, İrfan ve Vicedanının Hasreti Millet ve Devletini Arayan Adam: Mehmet Şeref Aykut [1874-1939] (belgeler, resimler ile), 42) Bediüzzaman Said Nursi [1872-1960], 43) Bir Geri Dönüşün Mirası (1994), İnsanı İnsan Yapmış Bir İnsan [570-632] ve Günümüze Mirası (Hz. Muhammed hakkında).

CEP KİTAPLARI: Atatürk Enver Paşa Hatıraları, Talat Paşa’yı Nasıl Vurdular, Sivas

Kongresi'nde Atatürk'ün İstanbul Hükümetince Tevkifi Girişimi, Karabekir Ermenistan'ı Nasıl Yok Etti, Millî Mücadele'de Yeşil Ordu Efsanesi, Türkiye'de İlk Komünistler, Lozan'da İsmet Paşa'yı Kim Öldürecek, Mütareke'de Pontus Suikastı, Pembe Mendil, Halit Paşa Ali Çetinkaya Vuruşması, 150'likler Faciası, Lenin'e Karşı Enver Paşa, Şehitliklerimiz, Tarih ve Zaman İbrettir, Türk Emek Nuru, Beş Kitada Bir Türk Paşası Daniş Kara Belen, Türk Kanadı, Selçukludan Osmanlıya.

ATATÜRK YOLUNDA (Atatürk Konulu Eserleri): 1907 II. Meşrutiyet Öncesi Mustafa Kemal'in Önerdiği Misak-ı Milli, Atatürk'ün Son Günleri (1981), Ardında Kalanlar (1988), Atatürk Olmasaydı (1993), Atatürk Bugün Olsaydı (1996), Atatürk'ün Beraberinde Götürdüğü Hasret: Türkçe İbadet. (<https://www.mackahaber.com/haber/cemal-kutay>)

Siyasi Görüşü

Cemal Kutay, hiçbir dönem siyasete girmemişti. Naşit Hakkı Uluğ'un idare müdürü olduğu sırada Ulus gazetesinde çalışan herkesin CHP'ye girmesini zorunlu kılmasına rağmen bu dönemde bile siyasete bulaşmadı. Daha sonraki dönemlerde de siyasi faaliyetlerin içine girmemiştir.

Cemal Kutay, "hayatı boyunca hiçbir siyasi partinin kapısından adım atmadığını, siyasilerin de evinden ayrılmadıklarını" söyler. Osmanlı Devleti yıkıldıktan sonra yeni kurulan Türk devletini benimsemiş, modern Türkiye'nin doğuşunda eserleriyle, konferanslarıyla destek vermiştir. Türkiye Cumhuriyeti'ne ve İnkılaplarına gönülden bağlı, Atatürk hayranı bir kişidir. Atatürk'ün başlattığı Türkçe ibadet mevzuunu ele almış, bu konuda bir kitap yazarak Türkçe okuyup yazmanını, ibadetin Türkçe yapılmasının gerekçelerine dair görüşler ileri sürmüştür. "(Kuyuş, s.62) Türkçe ibadet ve Türkçe dualarla namaz kılmadan Allah benim canımı almasın." demiştir. Türk tarihi hakkındaki belgelere, anılara dayalı araştırmaları neticesinde gençlere Türk tarihi sevdirmiş, onlara yol göstermiştir.

Masonluk

Masonluk hakkında bilgisi vardır. Onların toplantılarına katılıp, konuşmalar yapması onun mason olduğunu göstermez diyor, Reyhan Somuncuoğlu. (Kuyuş, s.208)

Kutay, "bana mason olmak için teklif getirdilerse de kabul etmedim. Büyük Mason üstatların dostumdu ama gizli açık hiçbir derneğe üye olmadım. Ayrıca bana son zamanlarda Şaman olduğumu da söylüyorlardı. Şamanlık

bir din değil bir histir." (Ömer Çakkal- Şamil Kucur "Cemal Kutay, Gündem-Yazdıklarım-Hatıralarım", Yeni Şafak, 7 Şubat 2006)

Şairlik yönü

Cemal Kutay'ın şairlik yönü fazla kuvvetli değildir. Serbest şiirler yazmıştır. 1992 yılında Hanımının vefatı dolayısıyla yazdığı bir şiiri buraya alıyorum.

Saksılarını suluyorum,

Çiçeklerinin yapraklarını okşuyorum

İncitmeden

SENİN adına

Konum kanadımsın hâlâ

Dönülmez ötelerde olsan da

Hep seninleyim her yerde

Her anda.

Özlemin sonsuzluğunu,

Buldum yoklunda

Tanrı'nın GEL emrine kadar

Kalbim kafam senin yolunda

Meliş'im hep seni arıyorum

Canda- kanda- havada,

Her yerde varsın inan

Düşüncede-nefeste, kâinata...

Sensiz edemiyorum

Her şeyde seni görüyorum

Gözlerimi açsam da

Kapasam da (Cemal Kutay, 1993) (Kuyuş, s.155)

Sonuç

Cemal Kutay, üniversite eğitimi görmemesine rağmen çok kitap okumuş, kültürlü birisidir. Çalıştığı ortamlarda, konferanslarda, arkadaş yaptığı çevrelerde kendisini geliştirmiştir. Ele aldığı konularda dini ve millî konulara yer vermiş, millî mücadelede gençlik dönemini yaşamış Cumhuriyet kurulduktan sonra Atatürk ve inkılaplarının en kuvvetli savunucusu ve öğreticisi olmuştur.

Osmanlı'nın son dönemi ile Cumhuriyet döneminin canlı şahidi olarak eserler kaleme alan, Türkiye Cumhuriyeti ve Atatürk ilke ve inkılaplarını özümsemiş, millî kültür ve tarihimize değer veren Gazeteci Yazar Cemal Kutay'ı rahmetle anıyorum. Mekânı cennet olsun.

Kaynak:

Kuyuş, Özlem, Dedem Cemal Kutay, Truva yay., I. Baskı, Kasım 2009 İst.); Ömer Çakkal-Şamil Kucur "Cemal Kutay, Gündem-Yazdıklarım- Hatıralarım", Yeni Şafak, 7 Şubat 2006

(<https://www.mackahaber.com/haber/cemal-kutay>); (Aparı, Saadet Firdevs. "Basında Cemal Kutay", Anadolu Ajansı,2021); (<https://fahridoktora.sduedu.tr>).

SEÇMELİ OKUMA

Günlük yaşamda iki tür okuma yapılmaktadır. Biri tam diğeri de seçmeli okumadır. Tam okuma metindeki kelimelerin hiçbirini atlamadan okumaya denilmektedir. Okullarda öğrencilere önce tam okuma öğretilmektedir. Çünkü okuma ve anlama becerilerinin en iyi geliştirildiği okuma türüdür. Bu nedenle ilkökulda tam okuma zorunlu uygulanmaktadır. Öğrenciler sürekli okuyarak kelime tanıma becerilerini geliştirmekte, kelime ve cümleleri hızlıca tanımakta, birleştirerek anlamlar oluşturmaktadır. Böylece okuma ve anlama becerileri gelişmekte, yavaş yavaş seçmeli okumaya geçmektedirler. Etkili ve hızlı okumak için seçmeli okuma da gerekli olmaktadır. Bu nedenle öğrencilere bazı seçmeli okuma yöntem ve teknikleri öğretilmektedir.

Tam okumada okuyucu metni satır satır okumakta ve metne bağlı kalmaktadır. Oysa seçmeli okumada okuyucu metinden istediği yeri seçmekte ve okuma amacına göre bağımsız hareket etmektedir. Bir başka ifadeyle seçmeli okuma, metindeki her kelimenin okunmadığı bazı kelime, cümle ya da paragrafların atlandığı bir okuma türüdür. Seçmeli okuma sırasında metindeki önemli bilgiler hızlıca seçilmekte, işlenmekte, birleştirilmekte, anlaşılma ve zihne yerleştirilmektedir. Metindeki ayrıntılara girmeksizin önce ana fikir bulunmakta, ardından tamamlayıcı bilgilere ulaşılmaktadır. Seçmeli okuma sırasında zihin bir taraftan gözün yazıdan topladıkları bilgilerden düşünceler oluşturmakta, bir taraftan bunları önceki satırdaki düşüncelerle birleştirmekte, bir taraftan da gelecek satırdaki düşünceleri tahmin etmeye çalışmaktadır. Yani zihin düşünceleri bir satırdan diğerine taşımakta, bir önceki ve sonraki satırdaki düşünceler arasında bağ kurmaktadır. Böylece zihin, sadece gözlerin okuduğu satırla uğraşmamakta, bir önceki ve sonraki satırdaki düşünceleri de kontrol altına almaktadır. Böylece okuyucu zaman kazanmaktadır. Bu yönüyle seçmeli okuma hızlı okuma çalışmalarının temelini oluşturmaktadır.

**PROF. DR.
FİRDEVS
GÜNEŞ**

Bilindiği gibi hızlı okumanın temel amacı okurken metindeki bilgileri alma süresini kısaltmaktır. Bunun için kaymağını alma, yerini bulma, göz gezdirme, anahtar kelimeleri okuma, önemli cümleleri seçme gibi seçmeli okuma yöntem ve teknikleri uygulanmaktadır.

Okuyucular bazen doğal bazen de bilinçli olarak seçmeli okuma yaparlar. Bu süreçte okuyucunun eğitim düzeyi, okuma becerileri ve metin yapısı önemli olmaktadır. Örneğin kolay bir metinde okuyucu, metindeki cümlelerde gelecek kelimeyi önceden tahmin etmekte ve okumadan atlamaktadır. Bazı metinlerde okuyucu sadece gelecek kelimeleri değil gelecek cümleyi bile tahmin edebilmektedir. Hatta gelecek cümlede hangi fiil, sıfat ve şahıs olabileceğini kestirebilmektedir. Giderek tahmin sayısı artmakta, anlam zinciri hızlanmakta ve okuma kontrol altına alınmaktadır. Böyle durumlarda okuyucu tahmin ettiği kelimeleri ve cümleleri okumaya gerek duymamaktadır. Yani tahmin edilen kelime, cümle, paragraf veya yerler atlanarak okunmaktadır. Bu doğal olarak yapılan seçmeli okumadır. Bilinçli yapılan seçmeli okumada ise okuyucunun gözü metindeki kelimeler üzerinde gezmekte, önemli gelen yerleri bulmakta, önemsiz görülen yerleri atlamakta, geriye dönüşler yapmakta, görselleri incelemekte ve metni anlamaya çalışmaktadır. Buna araştırarak okuma da denilmektedir. Bu okumada kesin ve belirli bilgilerin yeri araştırılmakta, metin göz gezdirilerek, bazı kelime ve satırlar atlanarak okunmaktadır. Bilinçli yapılan seçmeli okumada kaymağını alma, yerini bulma, göz gezdirme, anahtar kelimeleri arama gibi teknikler uygulanmaktadır.

Yararları: Seçmeli okuma, okuyucuya zaman kazandırma, anlam kaymasını önle-

me ve yazarın düşüncesine hızlı ulaşma gibi üç önemli yarar sağlamaktadır. Bilişildiği gibi günlük yaşamda tam okuma temel yöntemdir. Ancak her metin tam okumaya uygun değildir. Bazı metinlerde tam okuma zaman kaybına neden olmaktadır. Örneğin ansiklopediden bilgi arama, teknik bir kitaptan yöneme bakma, sözlükten kelime bulma, kitaptan bazı bölüm ya da paragrafları seçme, gazeteden bir haberi araştırma gibi durumlarda kitap, sözlük veya ansiklopedinin tamamını okumak yerine ilgili kısımlar seçilmektedir. Bu işlemlerde seçerek okuma okuyucuya zaman kazandırmaktadır.

Seçmeli okumanın ikinci önemli yararı anlam kaymalarını önlemedir. Bazı yazarlar metinlerde dil ve dile ilişkin süslemeler yaparlar. Örneğin süslü kelime ve cümlelerle yazıya başlama, gereksiz dil bilgisi eklemeleri yapma, bazı kelimeleri alışkanlık gereği tekrarlama gibi. Bu tür metinlerde her kelimeyi okumak okuyucunun dikkatini dağıtmakta ve ana konudan uzaklaşmasına neden olmaktadır. Oysa söz konusu süslemeleri atlayarak okumak, okuyucunun gözü ile zihninin daha az yorulmasını getirmektedir. Ayrıca okuyucu okuma amacından ve ana konudan da uzaklaşmamış olmaktadır. Yani okuyucu-

nun gözü ve zihni metindeki süslemelerle uğraşmamış ve asıl konudan uzaklaşmamış olmaktadır.

Okuma iletişim sisteminin önemli bir bölümünü oluşturmaktadır. Yazarlar yazılarında çeşitli bilgi ve mesajlar vererek okuyucuyla iletişime girmektedirler. Okuyucular ise yazarların mesajlarını, amaçlarını, düşüncelerini yazılı kelimelerden ve satırlar arasından bulmaya çalışmaktadırlar. Yazarın düşüncesine ulaşmak için okuyucunun dikkatli ve eleştirel bir gözle okuması gerekmektedir. Seçmeli okuma, okuyucunun kelime ve cümlelerden uzaklaşarak anlama yoğunlaşmasını, uygulanan tekniklerle yazarın düşüncesine daha hızlı ulaşmasını sağlamaktadır. Bu yararları nedeniyle seçmeli okuma yöntem ve teknikleri üzerinde önemle durulmaktadır.

Uygulanması: **Seçmeli okumanın amacı bir metni mikroskopla incelemek değil, onu ana hatlarıyla bilmektir. Bu nedenle metindeki önemli bilgiler alınmakta, diğerleri atlanarak okunmaktadır. Günlük çalışmalarda büyük kolaylık sağlayan bazı seçmeli okuma teknikleri aşağıda verilmektedir. Etkili ve hızlı okuma için bunlara dikkat edilmeli, iyi uygulanmalıdır.**

Metin yapısını keşfetme: Seçmeli okuma yöntemini uygulamak için metnin mantıksal ve biçimsel düzenini iyi bilmek gerekmektedir. Metin yapısını keşfetmek seçmeli okumayı kolaylaştırmaktadır. Her metin seçmeli okuma yöntemiyle okunmaz. Bazı metinler tam okuma yöntemine daha uygundur. Bu nedenle metnin yapısı iyi belirlenmeli ve buna uygun okuma yöntemi seçilmelidir.

Göz gezdirmeye: Okunacak metinden genel bir görüş edinmek, temel bilgileri görmek, soruları cevaplamak, metnin ilginç bölümleri seçmek, metnin okumaya değer olup olmadığını belirlemek amacıyla yapılmaktadır. Bu teknik uzun bilgi ve düşünce metinleri, rapor, kitap vb. okumada uygulanmaktadır. Uygulama sırasında sorgulama, tahmin etme, ipuçlarından yararlanma, metnin planını bulma, kaynağını alma gibi tekniklerden de yararlanılmaktadır. Etkili bir göz gezdirmeye için aşağıdaki çalışmalar yapılabilir.

*Metni okumadan önce ana başlıkları, alt başlıkları, metnin ilk cümlesi, anahtar kelimeleri, kısa konuşmaları, tarihleri, kalın karakterli yazıları, şekilleri ve son cümlesini gözden geçirme,

*Metinde geçen kişi adlarını hızlı bir biçimde okuma,

*Metindeki her paragrafın ilk cümlesini, şiirin ilk ve son dördlüklerini okuma,

*Metindeki resimlere bakma, metnin sayfa düzenini, resim-yazı ilişkisini inceleme,

*Metnin yazarını, şairini, metnin nereden alındığını okuma gibi (Güneş,2007).

Bu uygulamalar kitap okuma öncesi de yapılabilir. Kitabı gözden geçirme ve tanıma için kitabın adı, yazarı incelenir, kapak sayfasına bakılır. Yayın tarihi incelenir. İçindekilere başvurulur, önsözü okunur, giriş bölümü ve sonuç bölümü okunur. Ardından özetine ve dizinlere bakılır. Önemli yerleri incelenir. Örneğin başlıklar, alt başlıklar, bölüm girişleri ve bölüm sonuçları incelenir. Kitabın okunabilirliğini test etmek için rastgele seçilen birkaç sayfa okunur. Bu tür çalışmalarla metin veya kitap hakkında önemli bilgiler edinilmektedir.

Anahtar kelimelerin yerini bulma: Seçmeli okumada yazarın öne sürdüğü düşünceleri yakalamak için oldukça önemli bir

tekniktir. Bu teknikte anahtar kelimelerin yerini arama, bulma ve anahtar kelimenin içinde geçtiği cümleyi okuma söz konusudur. Bunun için önce anahtar kelimeler belirlenmektedir. Anahtar kelimeler metnin başlığından, konusundan ya da okuyucunun aradığı konudan hareketle belirlenmekte, daha sonra metin içerisinde anahtar kelimeler aranmaktadır. Arama sırasında göz aktifleşmekte, bir radar gibi tarama yapmakta ve anahtar kelimenin yerini çabucak bulmaktadır. Bu işlem tıpkı kaldırım boyunca sıralanmış bir dizi araba içinden kendi arabanızı bulmak gibidir. Bunun için her arabayı tek tek incelemenize gerek yoktur. Renk ve modelden hareketle kendi arabanız bir anda gözünüze çarpmakta ve çabucak bulunmaktadır. Ancak rastgele arıyorsanız bütün arabalar birbirine benzemektedir. Seçmeli okunan metinde de durum böyledir. Dikkatiniz dağınıksa bütün kelimeler birbirine benzer. Fakat zihninizi sıkıca uyarır, dikkatinizi iyice toplarsanız göz, bir radar gibi tarama yapar ve anahtar kelimenin yerini metinden bulur. Böylece aranan düşüncelere çabucak ulaşılır. Bu teknik daha çok bilgilendirici metinlerde uygulanmaktadır. Söz kalabalığını atlama: Bazı metinlerde süslemeler vardır. Süslü cümleler, gereksiz dil bilgisi ilaveleri, bazı kelimeleri yineleme gibi. Bunların bir kısmı gerekli değildir. Okuma sırasında zaman almakta ve okuyucuyu oyalamaktadır. Araştırmalara göre süslemelerin oranı %10 veya %55 düzeyinde değişmektedir. Shannon ve Oliver'in araştırmalarına göre İngilizce metinlerin %50'si süslemez. Abraham Moles, Fransızca metinlerin %55'inin süsleme olduğunu açıklamaktadır. Türkçe metinlerde böyle bir çalışma bulunmamaktadır. Okurken süslemeleri atlamak zaman kazandırmaktadır. Eğer okunan edebi bir metin veya şiir ise bir atlayarak okumak söz konusu değildir. Ancak sürekli kullanılacak bir metin okunuyorsa, cümleye asıl anlamı veren kelimeler üzerinde durulmalı, gereksiz yerler atlanmalı, verilen mesajı iyi anlamak için etkili ve hızlı okunmalıdır.

Kaynağını alma tekniği: Bir metnin önemli bilgilerini seçerek okuma tekniğidir. Bu teknikte metnin bütününe zarar

verilmeksizin bazı yerleri seçilmekte ve okunan kelime sayısı azaltılmaktadır. Kaymağını alma tekniğinde metnin okunacak yerleri bilinçli ve sistemli olarak seçilmesi gerekmektedir. Bu tekniği doğru uygulamak okuma hızını iki katına çıkarmakta ve sınırlı zamanlarda iyi sonuçlar almayı getirmektedir. Bazıları bu tekniği bilinçsizce uygular, metnin bazı yerlerini rastgele atlayarak okurlar. Kaymağını alma tekniği daha çok kısa metinlerde ve makalelerde uygulanmaktadır. Özellikle gazeteler, dergiler ve çeşitli makaleler bu teknik için tercih edilmektedir. Araştırmalar üç temel kural uygulandığında kaymağını alma tekniğinin çok etkili olduğu göstermektedir. Bunlar metnin ana fikrini hızlıca bulma, önemli cümleleri derinlemesine okuma ve ayrıntı cümleleri atlamadır.

-Metnin ana fikrini bulma: Açık ve iyi yazılmış bir metinde yazar genellikle ana fikri daha ilk paragraftan itibaren sergilemeye başlar. Son paragrafta ise sonucu özetler. Ana fikri bulmak için dikkat edilecek en önemli nokta metnin başında ve sonunda aramaktır. Yani metnin ilk paragrafı ile son paragrafı okunmaktadır. Kısaca bir metinden ana fikir üç yolla bulunulmaktadır. Birincisi metnin ilk paragrafında arama, ardından ikinci paragrafında arama, üçüncüsü ise son paragrafta arama yoludur.

-Önemli cümleleri seçme: Metinler kendine anlam veren önemli cümlelerden ve ayrıntılardan oluşmaktadır. Bir metnin her yeri aynı derecede önemli değildir. Metinde açıklanan temel olayların yanında ayrıntıları içeren bilgiler de yer almaktadır. Yazar olayları açıklamak, aydınlatmak ve kanıtlamak amacıyla çeşitli ayrıntılara yer vermektedir. Hatta bir olaydan diğerine geçerken süslü geçiş cümlelerinden yararlanmaktadır. Kaymağını alma tekniğinde bütün ustalık önemli cümleleri ve yerleri hızlıca bularak okumaktır. Peki, önemli cümleler nasıl bulunur? Paragraflarda önemli cümleleri bulmak için "Bu paragraf neden ya da kimden bahsediyor?" sorusu sorulur. Paragrafın giriş ve son cümlesi okunur. Anahtar kelimenin geçtiği bir cümle seçilir. Seçilen bu cümleyle diğer cümlelerin bağlantısı kontrol edilir. Aynı işlem diğer paragraflarda da yapılır.

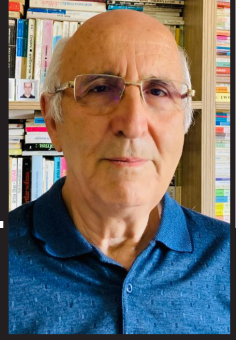
-Ayrıntıları hızlı geçme: Önemli cümleler tamamlayıcı bilgiler içeren cümlelerle çerçevelenmiştir. Yazarın düşüncelerini öğrenme açısından bu tamamlayıcı bilgiler ikinci derecede önemlidir. Bazıları gerçekten anlamı tamamlamakta ve yararlı olmaktadır. Bazıları ise neşe katmakta, süslemekte, hatırlatmalarda bulunmakta, metni güzelleştirmekte ve metne acıcılık vermektedir. Bir metnin ana düşüncesini öğrendikten sonra gerek duyulursa ayrıntıları okumak için her zaman metne dönebilir. Ancak yine de ayrıntı cümleler arasında önemliden önemsizce doğru bir sıralama yapılmalıdır. Bazı ayrıntılar daha önemli olabilir.

Yerini Bulma Tekniği: Günlük çalışmalarda yaygın kullanılan bir tekniktir. Bu teknikte bir konuya-bilgiye odaklanma, bunun metin ya da kitaptan yerini arama, bulunan yeri okuma, geriye kalan yerleri atlama söz konusudur. Bunun için önce metin genel olarak taranmakta ve bilgilerin yeri aranmaktadır. Metnin tümü değil, aranan bilgiler okunmaktadır. Metin ya da kitabın belirli yerlerindeki noktasal bilgilere ulaşılmaktadır. Örneğin bir gazeteden ilân ya da makale arama, haritadan bir isim arama, adres veya rakam arama, bir sorunun cevabını arama gibi. Önce aranacak bilgi, konu veya adres belirlenmelidir. Bu teknikte hareket etmeden önce iyi düşünülmelidir. Bu nedenle düşünmeyi çok zenginleştiren bir teknik olarak bilinmektedir. Aranacak bilgi anahtar kelimeler haline getirilmeli ya da uygun kelimeler seçilmelidir. Uygulama öncesi metni tanımaya ve metin yapısına dikkat edilmelidir. Tarayarak okuma biçiminde uygulandığından bazı kitaplar yerini bulma tekniği için çok uygundur. Örneğin sözlükler, yıllıklar, ansiklopediler gibi. Bunların düzenlenme biçimi aranan bilgilere kolayca ulaşmaya yardım etmektedir.

Sonuç olarak seçmeli okuma, önemli ve ciddi sorunların tartışıldığı ve çözüm arandığı durumlardan önce uygulanmalıdır. Çeşitli konularda hızlı bilgi edinmek ya da özel soruları cevaplamak için tercih edilmelidir. Seçmeli okuma yöntem ve tekniklerini iyi öğrenen ve uygulayan okuyucu, kütüphanede saklı nice bilgi hazinelerinin kapılarını kolayca açacaktır.

Halkevlerinin Kuruluş Yıldönümü Münasebetiyle: KONYA HALKEVİNİN MÜZİK ÇALIŞMALARI (1)

**MUSTAFA
ÖZCAN**

Giriş

Konya Halkevi, 19 Şubat 1932 tarihinde ilk kurulan on dört Halkeviyle birlikte faaliyete geçmiştir. Her Halkevi gibi amacı, Türk ulusunu çağdaş uygarlık düzeyine ulaştırmaktır. Halkevleri İdare ve Teşkilat Talimatnamesine göre hareket etmiş ve çalışma şubelerini kurmuş, daha sonra da üye kaydına başlamıştır. Kısa sürede dokuz şubesini faaliyete geçirmiştir. Bunlardan birisi de Güzel Sanatlar şubesidir. Güzel Sanatlar çalışmaları denilince, musiki, koro, orkestra, bando, resim, sergi ve bunlara ilişkin kurslar ve faaliyetler akla gelmektedir. Bu şubeler arasında zaman zaman birbirinden yardım gördükleri bilinmektedir. Sözel müzik ve resim kursları, sadece Kurslar Komitesinin işi değildir. Müsamere ve piyeslerde müziğe ihtiyaç duyulduğu zaman birkaç kol ortaklaşa bir çalışmanın içinde olabilirler. Dolayısıyla Güzel Sanatlar kolunun (şubesinin) geniş bir faaliyet alanı vardır diyoruz.

Güzel Sanatlar şubesi hem Batı hem halk müziği ile uğraşmıştır. Batı müziğini yaymak, benimsetmek, halk müziğini ise yaşatmak, canlı tutmak, kayıtlara geçirmek, geliştirmek amacını gütmüştür. Ancak bu faaliyetleri kronolojik olarak anlatmak için kapsamlı bir çalışma yapmak gerekmektedir. Bu da bir makalenin boyutunu aşan bir husus, bir iştir. Biz ise şimdilik Konya Halkevi'nde yapılan yerel ve müzik çalışmalarından bahsetmekle yetineceğiz. Alafranga müzikle ilgili atılan adımları ve kaydedilen gelişmeleri ise bir başka makalede ele alacağız.

Batı müziği çalışmaları Halkevinin başından itibaren vardır. Halk sazı da öyle. Çünkü Halkevi'nde, ilk kurulan

şubelerden birisi Güzel Sanatla şubesidir. Bu da Halkevi adına övünülecek hususlardan birisidir. Konya Halkevi'nde bu iki müzik anlayışı, bir kültür kurumu olarak yaşadığı sürece hep var olmuştur. Her ikisinden de eldeki imkânlar ölçüsünde yararlanılmıştır.

Güzel Sanatlar Komitesi (Ar), Halkevleri kapatılıncaya kadar bu yöndeki faaliyetini sürdürmüştür. Bu faaliyetler, müzik eğitiminden başlayarak konserlere doğru giderek genişleyen bir çerçeve içinde yürütülmüştür. Yerel müziğin özgün parçalarına ayrı bir değer verilmiş, kabiliyetli gençlerin yetişmesi ve halkın eğlenmesi için gayret sarf edilmiştir.

Konya Halkevi'nde Halk Sazı ve Müziği İle İlgili Çalışmalar

29 Ekim 1933 tarihine kadar Konya Halkevi'nin Güzel Sanatlar Şubesi'nin yalnız musiki kısmı faaliyete geçirilebilmiştir. Halkevinin yer darlığından ve elemanlarının azlığından dolayı diğer kısımların açılması gecikmiştir. Musiki grubu da takdir ve şükranla layık bir surette ilerleme göstermiş ve faal üyelerin sayısı gün geçtikçe artmıştır. Modern musikiye ait alet ve vasıtalar günden güne tamamlanmaya çalışılmış musiki meraklıların huzur ve şevkle çalışmaları sağlanmıştır. Haftada iki gün belirli saatlerde çalgı aleti ve şan dersleri verilmekle kalınmamış, Cumhuriyet Bayramı münasebetiyle bir millî marşlar kursu da açılmıştır. Bu kursa sporcu, öğretmen, öğrenci yüzlerce genç devam etmiştir.¹

Konya Halkevi; geleneksel müzikten asla vazgeçmemiştir. Bazen bu müzikle ilgili program hazırlıkları yavaş yürü-

1 "Güzel Sanatlar Şubesi" (Konya Halkevi), **Baharlık**, (Özel sayı), 29 Teşrinievvel 1933, s.4

müş ama hiçbir dönemde ondan uzaklaşmamıştır. Hatta denilebilir ki, Halkevlerinin ilk yıllarında biraz geri planda kalmış olmasına rağmen, zamanla ivme kazanmış, sonradan Konya’da en çok ilgi gören müzik türü olmuştur. Bunda Halkevi yönetiminin olumlu çalışmaları ile Konyalı sanatçıların üstün gayretlerinin de etkisi ve payı vardır.

Halkevi, adı üzerinde halkın evidir. Bütün hizmeti halka yöneliktir. Bu yüzden gençlere, ailelere, çocuklara hitap eden programlar yapılmış, hatta bunlar sık sık tekrarlanmıştır.

2 Haziran 1940 Pazar günü saat 15.00’de Halkevi salonunda her on beş günde bir yapılmakta olan saz eserleri programı gereğince Konya’nın saz üstatları tarafından milli saz havaları çalınmış ve bu havalar salonu dolduran insanları alabildiğine coşturmuştur.²

Yine 24 İkinci kânun 1942 Cumartesi günü akşamı Halkevinde bir aile toplantısı gerçekleştirilmiş, bilhassa âşık-ların milli saz ve cura ile tertip ettikleri havalar ve birbirlerine karşı yaptıkları atışmalar halkın çok hoşuna gitmiştir. Çok nezih bir ortamda gerçekleştirilen bu toplantı, davetlilerin neşeli bir gece geçirmesine vesile olmuştur. Halka böyle bir gece yaşattıkları için Halkevi mensuplarına teşekkür edilmiştir.³ 1942 yılında Pazar günleri Halkevi’nde milli sazla birlikte konferans da verilmiş, konferansta Muhlis Koner de bulunmuş ve izlenimlerini kaleme almıştır. Ona göre iki saz, bir bağlama, bir de curadan ibaret bir saz heyeti milli ve mahalli türküler söylemişler, aynı zamanda kaşık vurmushlardır. Ateşli bir Türk çocuğu da halk türkülerini okumuştur. Muhlis Koner, bu müzikle insanların milli benliklerine döndüğünü, milletin en yüksek, en sihirli varlığının milli sanat, milli Türk müziği olduğunu bildirmiştir.⁴

Konya Halkevinin temsil eden Konyalı halk sanatçıları, 12 Mart 1942 Perşembe gecesi radyoda bütün yurda Konya türküsü ve şarkılarını zevkle din-

letmişlerdir. Vuku bulan istek üzerine de 13 Mart gecesi Ankara Halkevi’nde aşağıdaki program gereğince sazlarıyla, curalarıyla, kaşıklarıyla güzel bir konser vermişler çok da başarılı olmuşlardır:

Program şöyledir:

1-Konya Hakkında Bir Demeç, 2-Bül-bül Peşrevi, 3-Turnalar, 4-Menteşeli, 5-Saffet Efendi, 6-A Kızım Sana, 7-Aksinne, 8-Süprügesi Yoncadan, 9- 15 Dakika İstirahat, 10-Şem’i’den ve Gufranı’den Mani ve Şiirler, 12-Gelin İle Kız Cengi, 13-Kozanoğlu, 14- Karabiber, 15-Ben Atımı Nalladırım, 15-Ustan Kim?, 16-Memberi, 17-Aşıkların Karşılıklı Değişleri

Konserden önce kafiye Ankara’ya götüren Halkevi görevlisi Lütfi Berkem; Konya hakkında verdiği bir demeçte, şehrin eski ve tarihi durumuna işaret etmiş, kültür değerlerinden bahsetmiş; halkın söze ve saza verdiği önemi/ değeri vurgulamış ve Konya Halkevi namına toplantıya gelenleri selamlamıştır. Ankara Halkevi tiyatro salonunu dolduran seyircilerin karşısına çıkan Konyalı

2 "Halk Sazı", **Babalık** Sayı. 77(?), 6 Haziran 1940, s.2

3 "Halkevinde Aile Toplantısı", **Ekolkon**, Sayı:1854, 29 İkinci kânun 1942, s.2

4 "Halkevinde Halk Sazı", **Ekolkon**, Sayı: 1862, 17 Şubat 1942, s.1

sanatkârlar şunlardır: İbrahim Berberoğlu, İsmail Çopur, Ömer Köylüoğlu, Cevdet Dal, Murat Tiftik, Recep Özalp, Bekir Yürük, İbrahim Tombak ve Âşık Mehmet, Âşık Tahir Demiröz.

Konser bir saatten fazla sürmüş ve zevkle dinlenilmiştir. Bilhassa defçi Bekir Yürük, çevik ve maharetli hareketleriyle çok beğenilmiş ve bol bol alkışlanmıştır. Yetmişlik Âşık Mehmet Yakıcı'nın deyiş ve manileri çok sevilmiştir. Bu konseri hazırlayan Konya Halkevi ile Ankara'da güzel bir Konya gecesi yaşatan sanatkârlar, teşekkürü fazlasıyla hak etmişlerdir.⁵

12 Mart 1942 Perşembe gecesi, bu konseri radyodan dinleyen eski belediyeye başkanlarından Muhlis Koner, radyo başında saat 19: 45'i ipe çektiğini belirttikten sonra şöyle demiştir:

"Hakikaten sanat içinde musiki kadar mahalli karakteri açıklayan bir eser yoktur. Çopur İsmail'in, Silleli İbrahim'in, Âşık Mehmet'in vakur bir ahenk içinde sazları, türküleri, halk şiirleri tam bir Konya idi."

Ekekon gazetesi başyazarı Muhlis Koner, aynı yazısında, Konya gecesini düzenleyen Halkevi görevlilerini tebrik etmekle kalmamış, birtakım hatırlatmalarda da bulunmuştur. Ona göre saz sanatkârları memlekette nihayet üç beş kişiden ibarettir. Bunların havaları, türküleri, kendileriyle birlikte yokluğa karışmamak için Konya'nın yeni ve sanata kabiliyetli çocuklarına bunlar meşk edilmelidir. Yoksa bunları yüzyılların karanlık dehlizlerinden bir daha kim deşip çıkaracaktır? Bu himmeti Halkevi idarecilerinden, ar komitesindeki görevlilerden önemle beklemek yerinde olacaktır.⁶

Radyodaki Konya gecesinin şehirdeki yansımalarından da bahsetmek mümkündür. Kendi gecesini, kendi ruhunu ve kendi sanatkârını duymak için sabırsızlanan Konyalı, daha akşam olmadan hummalı bir özlem ve heyecanla dinleme hazırlıklarına başlamıştır.

Evlerden başka gazinolar, kıraathaneler, kahveler, kulüpler, sinemalar, mağazalar, toplanma salonları hulâsa radyo cihazı bulunan her yerde tek mil şehir, radyoların başına üşüşmüştür. Bu özlem ve heyecanla birlikte halk derin bir sabırsızlık içinde beklemiştir. Yakıcı ve mest edici nağmeleri duyan Konyalılar, tek yürek halinde sanatçıları derin bir vecd içinde alkışlamışlardır.⁷

Konya Halkevi'nin desteği ile Ankara Halkevi'nde Konya halk türkü ve şarkılarından seçme parçaların çalındığı konserde, Âşık Mehmet Yakıcı ile Âşık Tahir Demiröz, söyledikleriyle çok güzel bir aşk meclisi yaratmışlardır. Şair Ahmet Muhip Dıranas da Konyalı Şair Gufrani ve Şem'i'den bir destan ve bir de şiir okumuştur.⁸

Muhlis Koner, Halkevinin kuruluşundan beri üyesidir, zaman zaman da önemli görevlerde bulunmuş, hatta başkanlığını yapmıştır. Onun Konya folkloru ve musikisini genç kuşaklara öğretmek ve derlemek üzere yaptığı öneri, Halke-

5 "Halk Sanatkârlarımızın Ankara'daki Konseri", **Ekekon**, Sayı: 1877, 24 Mart 1942, s.3

6 Muhlis Koner, "Konya Gecesini Dinlerken", **Ekekon**, Sayı:1872, 14 Mart 1942, s.2

7 "Konya Gecesinin Büyük Muvaffakiyeti", **Ekekon**, Sayı: 1872, 14 Mart 1942, s.1

8 "Ankara Halkevinde Sanatkârlarımız Bir Konser Verdi", **Ekekon**, Sayı: 1873, 17 Mart 1942, s.1

vi'ni harekete geçirmiş, batı müziğinin yanında halk sazı kursları da açılmıştır. Bir yandan halk sazını ve musikisini öğreten diğer yandan da halk türkülerinden on tanesinin notaları tespit edilmiş ve toplandıkça forma halinde Konya Halk Türküleri adıyla Halkevi dergisinde bunların yayınlanacağı duyurulmuştur. Haftanın Pazar günleri halka, halk sazları ile birlikte konserler verileceği ifade edilmiştir⁹.

Halk Sazı Kursları

Öncelikle şunu unutmamak gerekir: Halkevinin bir Kurslar Komitesi vardır. Bu komite okuma yazma kurslarından başlayarak pek çok alanda kurslar açmıştır. Resim, fotoğrafçılık, çiçek, nakış, demircilik, dokumacılık, daktilo, şoför, yabancı dil ve okullarda okutulan derslerle ilgili diğer kurslar bunlar arasındadır. Mahalli müzik alanındaki saz kurslarını da buna katmak gerekmektedir.

Konya Halkevi bir duyuru yayınlayarak milli kültürümüze hizmet edecek değerlerdeki halk türkü ve sazlarının gençlere öğretilmesi için 1 Mayıs 1942

tarihinden itibaren böyle bir kurs açacağını bildirmiştir. Ses, sağlık veya saz kabiliyeti elverişli olup da heves eden gençlere, belirtilen saatlerde Halkevi bürosuna başvurup isimlerini kaydettirmelerini hatırlatmıştır. Bu kursa başvuru sınırlaması yoktur ama seçmeler olacak, kabiliyetli 25 kişiye (öğrenciye) hizmet verecektir.¹⁰

Milli türkü ve saz sanatkarlarının sayılarının gittikçe azaldığı ileri sürülmüştür. Kalan birkaç kişiden sonra bu sanatın öleceği ifade edilmiştir. Konya Halkevi, sanatkar Silleli İbrahim'in idaresi altında bir kurs açarak heveskar ve kabiliyetli gençleri burada saz ve söz öğrenmeye çağırmıştır.¹¹

1945 yılı sonuna doğru yeniden bir kurs daha açılır. Bunun haberi de şöyle duyurulur: "Halkımızın pek yakından tanıdığı ve sazını neşe içinde dinlediği bir sazımızın idaresinde haftanın Pazar günlerine mahsus olmak üzere Halkevinde bir saz kursu açılacaktır. Bu kursa aynı zamanda cura da öğretilacaktır. Bu kursa kayıt olmak isteyenler her gün saat 16.00'dan 17.30'a kadar ev büro-

9 "Halkevi Çalışmaları", **Ekekon**, Sayı: 1921, 2 Temmuz 1942, s.2

10 "Saz Kursu", **Ekekon**, Sayı:2891,(?) 23 Nisan 1942, s.2

11 "Milli Saz Öğretiliyor", **Ekekon**, Sayı:1911, 9 Haziran 1942,s.2

sunu müracaat edebilirler”¹²

Konya Halkevi, kendi sanatkârını da yetiştirmek gayreti içindedir. 1945 yılında Güzel Sanatlar Şubesi’nin faaliyetleri, Halkevleri kuruluş gününde başkan tarafından şöyle anlatılmıştır:

“Bu şubenin en başta gelen hizmeti, genç kabiliyetleri korumak ve bunların gelişmesine yardım etmektir. (...) Şube halk sazını ihmal etmemiş, Şube, halk türkülerini toplamış ve bazılarının klişelerini yaptırmıştır.

ç)Şube, halk sazını ihmal etmemiş; haftanın belli bir gününde halk sazı saatleriyle çalışmasını canlandırmıştır.

d) Şube, bu çalışmalarında ilgili bulunduğu Dil ve Edebiyat ve Temsil şubeleriyle çalışma birliğini daima korumuştur.

e) Şube, ilgili birkaç kolun katılımıyla bir karışık koro meydana getirmiştir. Bu koro, milli günlerde pek değerli görevler görmektedir. Bütün halkın millî marşları ve mahalli şarkıları ve genellikle halk türkülerini öğrenmesine büyük yardımları dokunmaktadır. Bu koro, Halkevinin önemli görevlerinden birisini çok başarılı bir şekilde yerine getirmektedir. Bunda da en büyük pay, şubenin müzik öğretmenindedir.

Öte yandan Konya Halkevi, gelecek aylara ait çalışmalar üzerinde aldığı kararlardan birisi basında şöyle yer almıştır: “Nesillerinin son halkasını teşkil eden yerli halk saz şairleri için 3 Şubat 1945’de bir jübile yapılması kararlaştırılmış ve zengin bir program hazırlanmıştır.”¹³

Halkevi keman, mandolin, piyano kurslarıyla birlikte bir de milli saz kursu da açar. Kadın ve erkeklere ayrı ayrı zamanlarda olmak üzere okula, devam etmeyen gençlere, haftanın muayyen gecelerinde bu kurslar verilecek, saz kurslarında saz, cura ve bozuk(?) gibi halk sazları öğretilenektir. Halkevi, isteklilere ne zamana kadar ve hangi saatlerde nereye başvuracakları hususunda açıklamada bulunmuştur.¹⁴

Konya Halkevi’nde 1948 yılında da bir saz kursunun açıldığını görüyoruz. Bu kursu da Halk sazı sanatkârı Silile İbrahim Berberoğlu yönetir. Dersler, Pazartesi, Cuma ve Pazar günleri belirlenen saatlerde verilir. Kursta, saz, bağlama ve cura öğretilir.¹⁵

Halk Sazı Yarışması

Halkevi kendi sanatkârını da yetiştirmek gayreti içindedir. Hatta halk sazlarını bilenler arasında ödüllü bir yarışma dahi açılmıştır. Teşvik amacı güdülen bu faaliyet 1947 yılı içinde yapılmış ve şu şekilde gerçekleştirilmiştir.

Konya Halkevi, halka önce bir duyuru yapmıştır. Duyuruya göre 19 Mayıs 1947 Pazartesi saat 18.00’de Halkevi salonunda gerçekleşecektir. Bu faaliyet, Güzel Sanatlar Komitesi öncülüğünde düzenlenmiştir. Yarışmada Konya sazlarını çalan gençler; saz, cura ve bağlama ile Konya’nın biri ağıt, diğeri oyun türkülerinden iki hava çalacaktır. Sazı çalanlar, türkülerini de söylerlerse, onların bu başarıları da dikkate alınacaktır. Yine söyleyerek çalanların sazları da göz ardı edilmeyecektir. Jüri heyeti, Konya Halkevi Güzel Sanatlar Komitesi ile hariçten Konya’nın sazcularından meydana getirilecektir. Yarışmada kazananlardan ilk üçe giren yarışmacılara ödüller verilecektir. Yarışmaya girmek isteyenler çalacakları iki hava ile 15 Mayıs 1947 tarihine kadar Halkevi Bürosu’na başvurmak zorundadır.¹⁶

Halkevi’nin gerçekleştirdiği saz, bağlama çalış ve türkü söyleyiş yarışmasında ödülleri (Refet Ekentok, birinci), (Hüseyin Nokta ikinci), (Bahattin Özçetin, üçüncü) kazanmıştır. 11 yaşındaki Hikmet Sözbir dördüncü sayılmıştır. Hikmet Sözbir büyük bir yetenek olarak dikkati çekmiş, saza hâkim oluşu, söyleyiş tarzı ve tavrı çok beğenilmiştir. Sözbir, Akif Paşa ilkokulu üçüncü sınıf öğrencisidir. Saz çalan ağabeyinin etkisiyle yedi yaşından beri müziğe ilgi duymuş ve kendisini geliştirmiştir.¹⁷

12 “Halkevinde Milli Saz Kursu Açılıyor”, **Selçuk**, Sayı. 6, 28 Kasım 1945, s.2

13 “Halkevi Çalışmaları”, **Ekekon**, Sayı.2311, 27 Ocak 1945, s.2

14 “Halkevinde Keman, Mandolin,Piyano ve Milli Saz Kursları Açılıyor”, **Babalık**, Sayı. 6733,14 Kasım 1946, s.2

15 “Halkevinde Milli Saz”, **Alkyokuş**, Sayı: 80, 19 Mart 1948, s.2

16 “Halkevinde Mükafatlı Halkı Sazı Müsabakası”, **Ekekon**, Sayı.2659, 2 Mayıs 1947, s.2

17 “Halkevi Şiir Okuma ve Saz Müsabakaları Dün Yapıldı”, **Babalık**, Sayı. 6811, 20 Mayıs 1947, s.3

Pazar Günleri Milli Saz Günleriydi

O sıralarda Halkevinin aldığı bir karar gereğince her hafta Pazar günleri halka açık milli saz devam eder. Çopur İsmail, Silleli İbrahim, Murat Tiftik gibi halk sanatkarlarının katılımıyla oluşan bu müzik faaliyetleri büyük bir ilgi ile karşılanır ve salon baştanbaşa dolar. Konunun sadece müzik çalışması şeklinde kalmayacağı, milli sazın memleket içinde yaygınlaştırılacağı, bunun için bir tamim yayınlanacağı bildirilir.¹⁸

4 Temmuz 1943 Pazar günü Halkevi'nde saat 17.30'dan 19.30'a devam eden bir halk sazı konseri verildiğini görürüz. Konsere çok büyük ilgi gösterilmiştir. Kalabalık bir halk kütlesi konseri izlemiştir. Bu arada Halkevi Reisi Muhlis Koner Halkevinin radyosunda adabı muâşerete dair bir konuşma yapmıştır. Ayrıca Pazar günleri bu tür etkinliklerin sürdürüleceği bildirilmiştir.¹⁹

Halk sazı, 1946 ve 1947 yıllarında da devam etmiştir. Sözel geliş her on beş günde Pazar günleri saat 15.00'de yapılmakta olan halk sazı programı gereğince, Konya'nın saz üstatları milli saz havaları çalar ve bu havalar salonu dolduran halkın büyük coşkusu ve alkışıyla karşılanır.²⁰

1947 yılında ise Konya'nın yerli müzicini yaşatmak ve geliştirmek amacıyla 30 Haziran 1947 Pazartesi günü saat 18.00'de Halkevinde bir toplantı yapılacağı ve bu toplantıya herkesin gelebileceği duyurulmuştur.²¹

Konya Halkevi, zaman zaman Genel Merkez'den yardım görerek, Halkevleri ve halkodalarında milli saz ve halk türküleri programları düzenlemiştir. Bunlardan birisi Radyoevi halk sazı sanatçılarından Muzaffer Özden için hazırlanmıştır. Ünlü sanatçı, zengin programlı konserlerden ilkinin 16 Kasım

1947 Pazar günü vermiştir.²²

Yine bir başka Pazar günü, alışlageldiği üzere Halk müziği saatinde saz heyeti tarafından muhtelif parçalar çalınmış, halkın ve gençlerin geniş ilgisini çeken bu saatte Kurslar Komitesi üyelerinden Memduh Yavuz Süslü tarafından bir konuşma yapılmıştır.²³

1949 yılında da yerli saz konserleri sürdürülmüştür.²⁴ Özellikle Pazar günleri Halkevi salonunda milli saz konserleri, Konyalılar tarafından ilgi ile takip edilmiştir. Milli saz kadrosu, şehrin belli başlı ve tanınmış kişilerinden oluşturulmuştur. Söz konusu tarihte saat 14.00' Halkevine gelen seyircinin/dinleyicinin, yerel sanatçıları bol bol alkışladığı görülmüştür.²⁵

Yardım Konserleri

Halkevi zaman zaman yardım konserleri düzenlemiştir. Bunların en önemlisi uzun müddet hasta yatan Konya'nın ünlü saz şairi Çopur İsmail Ağa için düzenlenen yardım konseridir. Şair Çopur İsmail Ağa'ya bir yardım olmak üzere 28.12.1947 Pazar günü saat 14.00'e Halkevi salonunda bir konser gerçekleştirileceği duyurulmuştur. Hatta Konya'nın yerli sazı ile birlikte o sıralarda Konya'da bulunan saz sanatçısı Muzaffer Özden'in de bu konsere katılacağı ifade edilmiştir.²⁶

Halkevinde 5 Ocak 1948 Pazartesi günü akşamı yine menfaate dayalı bir konser gerçekleştirilmiştir. Konseri meşhur halk sanatçısı Muzaffer Özden idare etmiş, Anadolu'nun içli havaları söylenmiştir. Dinleyicilerden yahut izleyicilerden salon için 75, balkon için ise 50 kuruş alınmıştır.²⁷

1950 yılında Halkevi Başkanı, Av. Suad Abanazır'dır. Halkevi çalışmaları hakkında basına bilgi vermiş ve Güzel Sanatlar Komitesi için şu açıklamayı yapmıştır:

18 "Her Hafta Halkevinde Milli Saz Devam Ediyor", **Ekikon**, Sayı: 1891, 23 Nisan 12, s.2

19 "Halk Sazı ve Konuşma", **Ekikon**, Sayı: 2075, 6 Temmuz 1943, s.2

20 "Halk Sazı", **Babalık**, Sayı: 6629, 21 Mart 1946, s.2

21 "Sazlı Toplantı", **Ekikon**, Sayı: 2683, 27 Haziran 147, s.2

22 "Halkevinde Konser", **Ekikon**, Sayı: 2741, 17 Kasım 1947, s.2

23 Halk Sazı, **Babalık**, 7032, 13 Kasım 1948, s.2

24 "Milli Saz", **Ekikon**, Sayı: 2914, 5 Ocak 1949, s.2

25 "Saz Konseri", **Ekikon**, Sayı: 2916, 10 Ocak 1949, s.2

26 "Yerinde Bir Yardım", **Ekikon**, Sayı: 2757, 24 Aralık 1947, s.2

27 "Halkevinin Yeni Konseri", **Ekikon**, Sayı: 2760, 31 Aralık 947, s.2

"Güzel Sanatlar çalışmaları içerisinde bu devrede gerek Doğu gerek Batı müziğine yer ayırmak suretiyle konserler tertip edilmektedir. İlk konserler, imkân bulunduğu takdirde, diğer şehirlerden davetlimiz olarak gelen sanatkârlara veya evimizin yetiştirdiği elemanlara inhisar etmektedir.

İki seneden beri kursa devam eden evimizin yerli saz ekibi de bu konserlere iştirak edecektir. Evimizin yetiştirdiği bando çalışmalarına devam ediyor. Bu çalışmalara bir hız vermek maksadıyla yeni bir bando kursu açmak üzereyiz".²⁸

Sonuç

Konya Halkevi 1932 Şubat ortalarından itibaren çalışmaya başlamıştır. Bu çalışmalarını Halkevleri tüzüğü gereği dokuz alanda (şube) yürütmüştür. Bunlardan birisi Güzel Sanatlar Şubesi'dir. Şubenin omurgasını müzik faaliyetleri meydana getirmektedir.

Müzik faaliyetleri, imkânların darlığı yüzünden Halkevlerinin kuruluşunun ilk birkaç yılında çok verimli bir netice alınamamıştır. Halkevinin en uzun başkanlığını yapan Mehmet Ferit Uğur, buradaki sıkıntıların nereden kaynaklandığını bildirmiştir.

Öte yandan Konya halk şairi bakımından o yıllarda çok ünlü şahsiyetlere sahipti. Mazhar Sakman, Çopur İsmail Ağa, Tahir Demiröz, Âşık Mehmet Yakıcı gibi tanınmış saz ve söz ustaları bulunuyordu. Onların yardımı ve desteği ile kurslar açıldı, dersler verildi ve genç kabiliyetlerin ortaya çıkmasına çalışıldı. Bu arada milli bayramlarda halk müziğinden de yararlanıldı. Dahası güzel sanatların değişik kollarında halk müziğinin katkısı oldu. Özellikle sahne sanatlarında müsamerelerde, temsillerde zaman zaman bu müziğe ihtiyaç duyuldu. En önemlisi de Halkevi'nin cumartesi, en çok da pazar günleri aile toplantılarında, gençlik programlarında bu müziğin etkisiyle insanlar eğlendi, sosyalleşti, birbirleriyle daha kaynaşmış oldu. Bu tür toplantıların arasında çeşitli konularda bilgi verici/ eğitici konuşmalar yapıldı. Konya'da halk sanatçılarına gösterilen ilgi; Mahmut Ragıp Gazimihal'in de dikkatini çekmiş, Konya'ya incelemeler yapmak üzere gelen bu ünlü araştırmacı, 24 Kasım 1947 tarihli **Ekekon**'da "Konya Halk Şairleri" başlıklı yazısını yayımlamıştır.

28 "Halkevi Çalışmaları", **Yeni Konya**, Sayı. 3081, 10 Şubat 1950, s.2

ACZİMİN GİRYESİ

Ahmet
Sevgi

ده كمز، سن سن اول دنيا مالى ايچون كيমে يى قيرمه
انسانلرى سو، اينانچلى اينانچسز ديهه آييرمه

İNSAN SEVGİSİ

Değmez, sen sen ol dünya malı için kimseyi kırma,
İnsanları sev, inançlı-inançsız diye ayırma.

(Ahmet Sevgi)

GÜLİSTAN'IN GÖLGESİNDE

AHMET SEVGİ

جوانمرد و لطفست آدمیت
همین نقش هیولانی مپندار

İnsanlık, lütuf ve cömertliktir.

Sade kalıp ve kıyafettir sanma.

(Şeyh Sâdî)

İNSANIN DEĞERİ

İnsanlar, iyilik etmek ve cömertlik yapmakla değer kazanır,

Oysa sonradan görmeler, kılık-kıyafetle adam oldum sanır.

(Ahmet Sevgi)

MESNEVÎ'NİN GÖLGESİNDE

AHMET SEVGİ

مرك شیرین کشت نqlم زین سرا
چون قفص هشتن پریدن مرغ را

*Kuşa, kafesi bırakıp uçmak nasıl hoş, nasıl
tatlı gelirse bana da ölmek ve bu yurttan
göçmek öyle hoş, öyle tatlı geliyor.*

(Hz. Mevlânâ)

ÂRİFLERİN ÖLÜMÜ

*Kuşlar nasıl sevinirse kafesten kurtulup uçunca,
Arifler de öyle sevinir, bu fani yurttan göçünce.*

(Ahmet Sevgi)